ISSN 2149 - 0821

sobider

Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of Social Science

EDİTÖR
Dr. Taner NAMLI

EDİTÖR YARDIMCIKARI
Öğr. Gör. Sevcan BAYRAK
Dr. Ahmet Faruk GÜLER
Okt. Enser YILMAZ

Yıl/Year: 5 Sayı/Issue: 32

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
The Journal of Social Science
ISSN: 2149-0821

Editör

Dr. Taner NAMLI

Editör Yardımcıları

Öğr. Gör. Sevcan BAYRAK

Dr. Faruk GÜLER

Ar. Gör. Enser YILMAZ

SOBİDER (Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science) uluslararası hakemli bir dergi olup yılda 12 kez yayınlanır. **SOBİDER** (Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science) Dergisi, sosyal bilimlerin her alanından yazı yayınlayan bir dergidir. Bu çerçevede özgün bilimsel makaleler, çeviriler, çeviri-yazılar, röportajlar, kitap, makale, sempozyum, panel ve bilimsel etkinlik tanıtma çalışmaları ile nekroloji metinleri yayınlar. Ayrıca, sunulduğu yer, toplantı ve tarihin kaydedilmesi ile başka bir yerde yayınlanmamış olması şartıyla sempozyum bildirileri de yayınlanabilir. Ancak bu yayın etkinliğinden kaynaklanması muhtemel herhangi bir sorunun sorumluluğu yazara aittir. Yayınlanması için **SOBİDER** (Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science) Dergisi'ne gönderilen yazıların basım ve yayın hakları dergiye devredilmiş olur. Bu yazılar dergi yönetiminden izin alınmaksızın bir başka yayın organında yayınlanamaz, çoğaltılamaz ve kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

SOBİDER (Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science) Dergisi, yayınlamış olduğu metinleri çeşitli mecralarda yayınlayabilir. **SOBİDER** (Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science) **Dergisi'ne gönderilmiş yazılardan kaynaklanması muhtemel herhangi bir yasal, hukuksal, ekonomik ve etik sorumluluk, söz konusu yazı yayınlanmış olsa bile yazarlarına aittir.** Dergi herhangi bir yükümlülük kabul etmez. **SOBİDER** (Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science) Dergisi'nin yayın dili Türkçe olmakla birlikte İngilizce, Almanca, Fransızca,..vb. dillerden gelen yazılar da değerlendirmeye tabi tutulur ve hakemler tarafından yayımlanması uygun görüldüğü takdirde yayınlanır.

www.sobider.com / editorsobider@gmail.com

ISSN: 2149-0821 / Yıl: 5 / SAYI: 32

DERGİ YÖNETİMİ

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Taner NAMLI

EDİTÖR YARDIMCILARI

Öğr.Gör. Sevcan BAYRAK (editorsobider@gmail.com)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Faruk GÜLER

Okt. Enser YILMAZ (iletisimsobider@gmail.com)

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Nazmi AVCI *Süleyman Demirel Üniversitesi - Isparta / Türkiye*

Prof. Dr. Tofiq ABDÜHASANLİ *Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi / Azerbaycan*

Prof. Dr. Fenüze NURİEVA *Kazan Federal Üniversitesi - Kazan / Tataristan*

Doç. Dr. Ahmet ÜSTÜN *Amasya Üniversitesi - Amasya / Türkiye*

Doç. Dr. Ali CİN *Akdeniz Üniversitesi - Antalya / Türkiye*

Doç. Dr. Beyhan KESİK *Giresun Üniversitesi – Giresun / Türkiye*

Doç. Dr. Ebru BURCU YILMAZ *İnönü Üniversitesi - Malatya / Türkiye*

Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK *Abant İzzet Baysal Üniversitesi – Bolu / Türkiye*

Doç. Dr. Ersan ERSOY *İnönü Üniversitesi - Malatya / Türkiye*

Doç. Dr. Chingiz BAGIROV *Azerbaycan Devlet İnce Sanat Üniversitesi / Azerbaycan*

Doç. Dr. Hakan ÖZDEMİR *Giresun Üniversitesi – Giresun / Türkiye*

Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER *Sakarya Üniversitesi - Sakarya / Türkiye*

Prof. Dr. Işıl BAYAR BRAVO *Ankara Üniversitesi - Ankara / Türkiye*

Prof. Dr. İlhan GENÇ *Düzce Üniversitesi – Düzce / Türkiye*

Prof. Dr. Jale DEMİRCİ *Ankara Üniversitesi – Ankara / Türkiye*

Prof. Dr. Kazım ABDULLAEV *İstanbul Üniversitesi - İstanbul / Türkiye*

Prof. Dr. Metin ÖZKUL *Süleyman Demirel Üniversitesi - Isparta / Türkiye*

Prof. Dr. Mustafa UÇAR *Hasan Kalyoncu Üniversitesi - Gaziantep / Türkiye*

Prof. Dr. Nurdan KARASU GÖKÇE *Erciyes Üniversitesi - Kayseri / Türkiye*

Prof. Dr. Osman YILDIZ *Süleyman Demirel Üniversitesi - Isparta / Türkiye*

Prof. Dr. Saygın EYÜPGİLLER *Işık Üniversitesi - İstanbul/ Türkiye*

Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK *İnönü Üniversitesi - Malatya / Türkiye*

Prof. Dr. Taner TATAR *İnönü Üniversitesi - Malatya / Türkiye*

Prof. Dr. Tarık ÖZCAN *Fırat Üniversitesi - Elazığ/ Türkiye*

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKSLER

SOBİAD (Sosyal Bilimler Atıf Dizini)

CITEFACTOR (Academic Scientific Journals)

OAJI (Open Academic Journals Index)

RESERARCH BIBLE

SIS (Scientific Indexing Services)

İSAM (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi)

TEİ (Türk Eğitim İndeksi)

CROSSREF

ROAD (Dırectory of open access Scholarly resources)

COPERNICUS

SOBİDER
Sosyal Bilimler Dergisi The Journal of Social Science

İÇİNDEKİLER

Yıl: 5, Sayı: 32, ARALIK 2018

Tamara GURTUEVA (1-6)

ANALYZE THE POETIC WORK OF THE RUSSIAN POETESS ZINAIDA GIPPIUS IN A HISTORICAL AND CULTURAL CONTEXT

RUS POETESS ZINAIDA GIPPIUS'UN ŞIIRSEL ÇALIŞMALARININ TARIHSEL VE KÜLTÜREL BAĞLAMDA ÇÖZÜMLENMESI

Erdal FIRAT (7-33)

DÜNYADA POLİTİKA EĞİTİMİ VE GELİŞİMİ

POLITICAL SCIENCE EDUCATION AND ITS IMPROVEMENT IN THE WORLD

Mevlüt ALBAYRAK (34-59)

DİN EVDE Mİ?

NEREYE GİTMİŞTİ? DÖNERSE SORA(BİLİ)R MI(İ)YI(İ)Z?

IS RELIGION AT HOME? TO WHERE DID IT GONE? IF IT TURNS, OF ASK?

Uğur Köksal ODABAŞ - Yıldız KARAGÖZ YEKE (60-71)

FİCHTE'NİN WİSSENSCHAFTSLEHRE FELSEFESİNİN MODERN TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

THE EFFECTS OF FICHTE'S WİSSENSCHAFTSLEHRE PHILOSOPHY ON THE MODERN WORLD

Yusuf Burak YAMANER - Vedat ÇINAR - Salih ÖNER - Mine TURĞUT – Gül YAMANER (72-83)

HİTİT ÜNİVERSİTESİ'NDE ÇALIŞAN AKADEMİK VE İDARİ PERSONELİN FİZİKSEL AKTİVİTE VE BEDEN KİTLE İNDEKSİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF PHYSICAL ACTIVITY AND BODY INDEX LEVELS OF ACADEMIC AND ADMINISTRATIVE PERSONNEL WORKING IN HİTİT UNIVERSITY

Erdal FIRAT (84-102)

TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASININ TARİHİ VE DEĞİŞİMİ

THE HISTORY AND TRANSFORMATION OF TURKISH FOREIGN POLICY

Şehrabanı ALLAHVERDİYEVA - Elmira HƏMZƏYEVA (103-108)

TƏTBİQİ DİLÇİLİYİN MƏQSƏD VƏ VƏZİFƏLƏRİ

GOALS AND OBJECTIVES OF APPLICATION LANGUAGE

Ahmet KAYA (109-121)

GENETİK ALGORİTMALARLA

KALİTE KONTROLDE KABUL ÖRNEKLEMESİ SÜRECİ

ACCEPTANCE SAMPLING PROCESS IN QUALITY CONTROL

WITH GENETIC ALGORITHMS

Neslihan YAŞAR (122-132)

CRANBROOK SANAT AKADEMİSİ VE DOKUMA ATÖLYESİ

CRANBROOK ACADEMY OF ART AND THE WEAVING STUDIO

Nevzat ARTUÇ (133-153)

İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ'NİN MERKEZİYETÇİ SİYASETİ EKSENİNDE CEMAL PAŞA VE SURİYE

DJEMAL PASHA AND SYRIA, IN THE FRAME OF CENTRALIST POLICY OF THE COMMITTEE OF UNINION AND PROGRESS

Nevzat ARTUÇ (154-162)

TANZİMAT DÖNEMİNDE BAĞDAT

BAGHDAD IN THE TANZIMAT PERIOD

Aykut SIĞIN - Ayşe CANATAN (163-175)

CONNELL'IN "ERKEKLİKLER" TEORİSİNDE İŞBİRLİKÇİ ERKEK, MADUN ERKEK VE MARJİNAL ERKEK: HEGEMONİK ERKEKLİĞİN KAVRAMSAL HEGEMONYASI COMPLICIT MASCULINITY, SUBORDINATED MASCULINITY AND MARGINALIZED MASCULINITY IN CONNELL'S "MASCULINITIES" THEORY: A CONCEPTUAL HEGEMONY OF HEGEMONIC MASCULINITY

ISSN: 2149-0821

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 32, Aralık 2018, s. 122-132

Doç. Neslihan YAŞAR

Dokuz Eylül Üniversitesi-Güzel Sanatlar Fakültesi-Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü,

neslihan.sirin@deu.edu.tr, neslihanyasar4@gmail.com

CRANBROOK SANAT AKADEMİSİ VE DOKUMA ATÖLYESİ

Özet

Cranbrook Sanat Akademisi 1927 yılında Detroit' de George G. Booth tarafından kurulmuştur. Dokuma atölyesi aslında heykeltıraş olan ve dokuma tasarımı da yapan Loja Saarinen tarafından oluşturulmuştur. Ancak tasarım ve üretim faaliyetlerinin arttığı dönem Eliel Saarinen'in Marianne Strengell'ı Finlandiya'dan davet ettiği zaman başlamıştır. Helsinki'de dokuma eğitimini tamamlamış olan Strengell 1937 yılında Cranbrook'a gelmiştir. Akademinin ilkelerine tamamen uyan bir program izlemiştir. Bu dönemde iç mekan tekstillerinden döşemelik, perdelik kumaş tasarımları, battaniyeler, giysilik kumaş tasarımları, halılar tasarlanmış ve üretilmiştir. Bu okul gerçekten de kurucusu Booth'un istediği gibi sanatın ve endüstriyel tasarımın Amerika'daki merkezlerinden biri olmuştur. Tekstil tasarımında ve sanatlarında ünlenmiş pek çok kişi bu okulda eğitim görmüştür. Jack Lenor Larsen, Robert D. Sailors, Ed Rossbach bunlardan bazılarıdır. Bu makalede belli bir tasarım ve üretim felsefesi ile kurulan Cranbrook akademisinde çağımızın tekstil tasarım geleneğinin gelişimi, burada üretilen çeşitli tekstil ürünleri ve tasarımcılar üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, dokuma, tasarım, eğitim, kültür.

CRANBROOK ACADEMY OF ART AND THE WEAVING STUDIO

Abstract

In 1927, The Cranbrook Academy was established in Detroit by George G. Booth. The weaving department began functioning with Loja Saarinen who was actually a sculpture but also practiced weaving design. But the boom period of designing and production activities began when Eliel Saarinen invited Marianne Strengel from Finland. Strengell who completed her weaving education in Helsinki

came to Cranbrook in 1937. She followed a curriculum that completely fitted in the principles of the academy. At that time, she designed and produced interior design textiles like upholstery, curtain fabrics, blankets, apparel fabric designs and carpets. This school has indeed become one of the centres of art and industrial design in The USA as his founder Booth wished. Many people who became famous in textile design and art received education here. Jack Lenor Larsen, Robert D. Sailors, Ed Rossbach are some of them. In this article, the development of today's textile design tradition at the Cranbrook Academy of Art, which was founded with a specific design and production philosophy, will be analysed through various produced textile products and designers named here.

Keywords: Textile, weaving, design, education, culture

GİRİŞ

Detroit'te gazete patronu olan George G. Booth 1927 yılında Bloomfield Hills Michigan'da sanat eğitimi için büyük bir kampüs kurmak istediğini duyurdu. Bu okul kampüsünün içinde bir de Cranbrook Sanat Akademisi (Cranbrook Academy of Art) yer almaktaydı. 1864 Toronto doğumlu olan Booth Arts and Crafts hareketinin Amerika'daki en ileri gelen savunucularından biriydi. Mimar Eliel Saarinen'in Arts and Crafts geleneğinin etkisindeki engin Fin mimari deneyimi ona Booth 'un da görüşünü yansıtan en ideal bakış açısını sağlamış ve her ikisi Cranbrook'un eşsiz yapısını ve eğitim programını hazırlamışlardır. Cranbrook, örnek gösterilecek bir yaklaşımla, Arts and Crafts hareketinin ilkelerini geleneğin etkisinde yeni kavramlar olarak önem kazanan form, teknik ve endüstriyel üretimi, endüstriyel tasarıma geçiş süreci olarak tanımlamıştır. Booth'un 1924 yılında Saarinen' den önemle istediği şey Saarinen'in sahip olduğu Avrupalı ve modern bakış açısını bir Amerikan akademisinde eğitim ve sanat kültürüne yerleştirmesidir. (Marter, Miller, Riordan, Slade, Taragin, Thurman 1983: 10).

Bu makale de Cranbrook Sanat Akademisi bünyesinde yer alan dokuma atölyesinin faaliyetleri ve önemli bir endüstriye sahip tekstil ve dokuma üretimi alanında modern tasarım bilincinin gelişmesi, eğitimciler, öğrenciler ve izlenen eğitim modelleri üzerinden aktarılmaktadır.

Cranbrook Sanat Akademisi'nin Kurulması

Cranbrook Sanat Akademisi açıldığı dönemde sanat ve tasarım eğitimi alanında tüm dünyada önemli bir eğitim kurumu olarak kabul edilmiştir. Özellikle Amerikan sanatı, mimarisi, iç mekan tasarımı ve dekoratif sanat üretiminin gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. 1927 yılında Almanya'da Bauhaus Okulu henüz faaliyetlerini sürdürmekte iken açılan Cranbrook Sanat Akademisi dönemin sanat ve tasarım anlayışla uyumlu bir program sunmayı amaçlamaktaydı. Her ne kadar kurucusu Booth, Arts and Crafts hareketinin savunucu olduğunu belirtse de Bauhaus okulu da bu hareketin zaman içinde gelişmiş ve evrilmiş halidir. Endüstri Devrimi ile birlikte makineleşen toplumda emek kavramı yok edilerek makineye adapte edilmiş böylece mühendislik alanları doğmuş ve tasarım da sanatın üretime uygulanması amacıyla kurumlaşmaya başlamıştır. (Artun 2012:85) Bu sebeple Arts and Crafts, Art Nouveau ve daha sonraki Bauhaus gibi tasarım hareketleri ve bu hareketlerden yola çıkarak kurulan sanat eğitim kurumları endüstri ile sanatı, tasarım merkezinde biraraya getirmeye çalışmışlardır. Cranbrook Sanat Akademisi'nin kurulmasının önemli sebeplerinden biri budur.

George G. Booth sanatçı olmasada sanatı destekleyen, zengin bir gazete patronuydu. Kanada doğumlu olan Booth bir Amerika'lı olarak kabul görmüştü ve bir İngiliz hayranıydı. Detroit'de müze kurucusu ve müdürü olarak 1906 yılında Detroit Sanat ve Zanaat Topluluğu (Detroit Society of Arts and Crafts) nu kurmuştur. Eğitimci olmamasına rağmen biri sanat akademisi olmak üzere özel okullar kurma isteği vardı. Booth'un hayatında 1922 yılında bu isteğini pekiştiren bazı önemli gelişmeler yaşandı. Bunlardan ilki 1922 yılında yaptığı bir Avrupa seyahatidir. Bu seyahat sırasında Roma'da 1894 yılında kurulmuş Amerikan Akademisi' nden (American Academy in Rome) çok etkilendi. Çünkü bu okulda sınıflar değil öğrenciler için en iyi ortamı sunan atölyeler vardı, öğrenim gören öğrenciler sınırlama olmadan atölyeler arası etkileşimde bulunuyorlardı. Cranbrook'da böyle bir ortam yaratma fikri doğmuş oldu.

1922 yılındaki bir diğer önemli etki ise "Wiener Werkstatte" nın Detroit'te el sanatları sergisi düzenlemesi oldu. El sanatları ürünlerine ilgisi olan Booth bu sergiden çok etkilendi. Müzesinde sergilemek üzere bir çok eseri satın alarak buna benzer ürünlerin yapılabildiği bir eğitim kurumu olacağını görmüş oldu.

Aynı yılda yanınlanan bir kitap ise sanat ve tasarım eğitimi konusunda ülkenin Avrupa da ki benzer eğitim modellerine göre ne kadar geri kaldığını göstermişti. Charles R. Richards 'ın yazdığı "Art in Industry" (1922) adlı kitap özellikle Almanya'da verilen Bauhaus sanat eğitimi örneğine nazaran Amerika'da uygulanmaya çalışılan Arts and Crafts sanat eğitim modelinin çok az bir etki alanı olduğunu ve tasarım eğitiminde yeni modellerin benimsenmesi gerektiği ortaya konuyordu. Böylece sanat ve tasarım eğitimi sonucunda endüstriyel üretime bir katkı sağlanmalıydı. Bu kitabın yarattığı etki Detroit'te de göz ardı edilmedi ve 1925 yılında iki mimar George Booth ile Eliel Saarinen Cranbrook Sanat Akademisi'nin inşaatından eğitim felsefesinin oluşumuna kadar birlikte çalışarak yeni bir eğitim, sanat ve bilim merkezi yarattılar. (Marter, Miller, Riordan, Slade, Taragin, Thurman 1983:25) Kampüs altı tane birbirinden bağımsız binadan oluşmaktaydı. Bunlar, kilise binası Episcopal Christ Chruch, ilkokul binası Brookside School, erkek lisesi binası Cranbrook School, kız lisesi binası Kingswood School, sanat akademisi binası Cranbrook Academy of Art ve bilim enstitüsü binası Cranbrook Institute of Science'dır.

Cranbrook Dokuma Atölyesi

Cranbrook dokuma atölyesi 1929 yılında Booth'un desteği ile kuruldu. Tasarım kavramının yapılandığı ve üretime yansımalarının beklendiği dönemde Cranbrook dokuma atölyesi verdiği eğitimle öğrencilere bekledikleri olanakları sunmuştur. Öğrencilerin birçoğu aldıkları sanat, tasarım ve uygulama eğitimi alanlarında tanınmış sanatçı ve ya tasarımcılar olarak Amerikan tekstil tasarımı ve üretimini dünyada önemli noktalara taşımışlardır. Eğitim faaliyetleri günümüzde de devam eden kurumun kurulduğu yıllarda Loja Saarinen ve Marianne Strengell gibi iki önemli tasarımcısı bölüm başkanı olarak görev yapmıştır.

1929'dan itibaren Loja Saarinen'nin yönetiminde dokuma atölyesinde özelliklede Saarinen binaları için sanatsal kumaşlar ve halılar üretilmiştir. 1937 yılında Marianne Sterngell atölyenin yönetimini ele aldığında çalışmalar, Bauhaus'da olduğu gibi, üretim için tasarım prototipleri hazırlamaya doğru kaymıştır. Bu esasla Cranbrook mezunları, tasarım ve sanat alanında çok önemli etkin öğretmen rolleri üstlenmişlerdir ki bunların arasında, Ed Rossbach,

Tashiko Takaezu, Mary Jane Leland, Walter Nottingham, Sherri Smith gelmektedir. (Constantine, Larsen 1972:27)

Loja Saarinen Atölyesi (Studio Loja Saarinen)

Cranbrook dokuma atölyesi 1929 yılında Loja Saarinen ve asistanı Maja Andersson-Wirde tarafından kurulmuştur. Saarinen bir heykeltıraş olmakla birlikte fotoğraf ve maket yapımıyla uğraşmaktaydı. Loja Saarinen dokuma alanında tanınan bir kişiliğe sahipti. Yüzyılın başından beri halılar ve uzun havlı geleneksel fin dokuma tekniklerinden (rya) oluşan duvar tekstilleri dokumaktaydı.(Constantine, Larsen 1972:27) Sanat akademisinin kurucularından Eliel Saarinen'le evli olan Loja Saarinen, asistanı ve bir öğrenci grubuyla birlikte akademinin birçok birimi için dokumalar yapmışlardır. Kampüs içinde bulunan Christ Church (kilise) binası için iki etkileyici dokuma halı, ve kampüs içinde yer alan Kingwood School (sanat lisesi) için kilimler, perdeler ve mobilya kumaşlarını tasarlayıp ürettiler (1931) (Resim 2). (Fiely 2006:16) Bir düzine dokumacının yardımıyla bir yıl boyunca çalışan Loja Saarinen, alışılmış ve bilindik desenleri kopyalamak yerine yeni ve modern desenler tasarlamaya ve öğrencilere tasarlatmaya özen göstermiştir. Eliel ve Loja Saarinen Fin kökenli oldukları için Avrupa da yeşermekte olan yeni sanat ve tasarım hareketlerini yakından takip etmişlerdir. Almanya'da Bauhaus öncesi dönem olan Werkbund, Wiener ve Deutche Werkstatten hareketleri ve son olarak da Bauhaus okulunun eğitim felsefesi Saarinen'lerin sanat ve tasarım anlayışlarının merkezinde yer almıştır.

Resim 1: Loja Saarinen Atölyesi'inin logosu

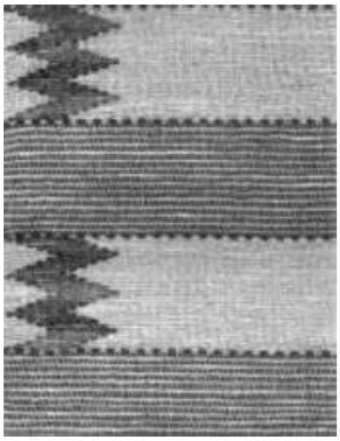
Marter, Miller,.. 1983: 174

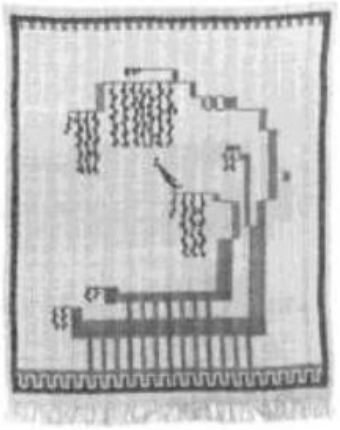
Resim 2: Üretilen halı, perde ve döşemelik kumaşlar. Marter, Miller,.. 1983: 188

Dokuma atölyesi, faaliyetlerine bir dokuma tezgahı ile başlamış ve otuz tezgahlı büyük bir atölye ye dönüşmüştür. O dönemlerde basılan broşürlere göre "el dokuma kumaşlar, halılar ve pencerelerle uyumlu özel dokumalar yapılmaktaydı. Dokumalarda çözgü ipliği olarak keten, yün, pamuk, kullanılırken, atkı ipliğinde ise yine aynı iplikler ve sentetik iplikler kullanılmaktaydı. Cranbrook kampüsünün merkezinde bulunan Saarinen evinin mobilya ve iç mekan tekstilleri Loja Saarinen'in atölyesinde üretilmiştir. Günümüzde ziyarete açık olan bu evdeki döşemelik ve perdelik kumaşlar, halılar ve iç mekan tekstilleri zarif renklerde sadelikle

tasarlanmış, teknik olarak başarılı çözümlemelerle üretilmiştir. (Marter, Miller, Riordan, Slade, Taragin, Thurman 1983:177) Dokumalarında, renklerin yumuşak ve hafif tonlarındaki ışık değerleri, sık ve ağır kumaşlar yerine seyrek dokumalar tercih edilmesi, malzeme olarak yün ve ipeğin zıt dokuları özelliklede keten ipliğinin etkisi dikkati çekmektedir. Bazı dokumalarında tapestry olmayan ama devamsız atkı sistemiyle üretilmiş keten, gaze, brokar yapılar, etkiler yer alır. (Constantine, Larsen 1972:25)

Resim 3: Keten-yün kumaş, Loja Saarinen 1929-30, Marter, Miller,… 1983: 175

Resim 4: Keten-ipek dimi dokuma, 1932 Loja Saarinen, Marter, Miller,… 1983: 180

Loja Saarinen'in kızı olan Pipsan Saarinen Swanson tekstil tasarımı eğitimi almış ve annesinin başkanlığı altında bazı dersler hazırlamıştır. İç mekan tasarımcısı olan Pipsan Saarinen 1932'den 1933' e kadar giyim tasarımı ve batik tasarımı teknikleri üzerinde çalışmıştır. 1935 yılında ise iç mekan dekorasyonu ve döşemelik kumaşların çağdaş tasarımı olarak çevrilebilecek "Contemporary Design of Interiors and Furnihings" adlı bir ders hazırlamıştır. Bu dersler akademi için eğitim programlarının oluşturulması ve çeşitlendirilmesi bakımından önemlidir.

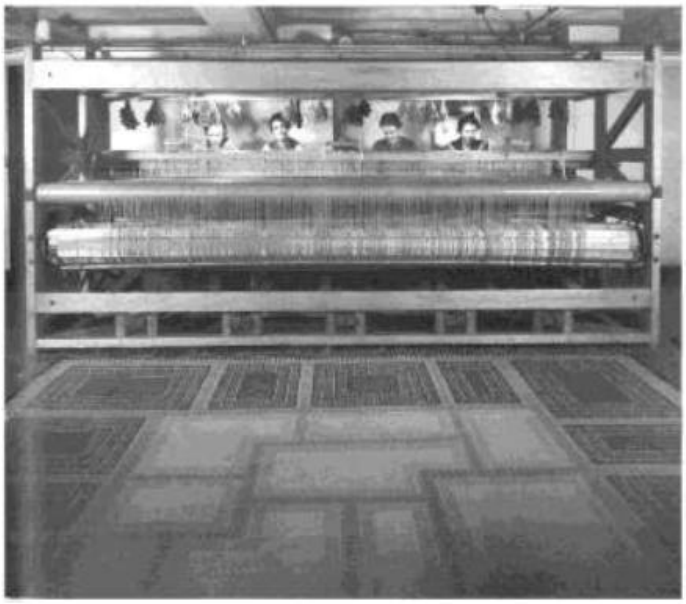

Resim 5: Kingswood okulu için dokunan halı, 1931, keten-yün

Marter, Miller,… 1983: 183

Loja Saarinen 1929-1942 yılları arasında dokuma atölyesine öncülük etmiştir. Onun döneminde büyük halılar, iç dekorasyon tekstilleri, giysilik kumaşlar gibi çok çeşitli ürünler dokunmuştur. Fakat Saarinen için öğrencilerin eğitiminden çok kendi tasarımlarının

uygulanması daha önemliydi. Öğrencileriyle arasında mesafeli ve soğuk bir tutum izledi. Bu nedenle Loja'nın öncülük ettiği yıllar atölyenin kurulması ve sipariş verilen dokumaların yapıldığı bir dönem olarak dikkati çekmektedir. Loja Saarinen'in dokuma atölyesindeki önemli katkılarından biri dokuma tezgahlarındaki değişim oldu. Atölyede kullanılan ilk tezgahlar, çok ağır ve çalışılması zor olduğundan Loja tarafından yeniden tasarlandı. Loja'nın daha hafif ve yerel olarak inşa edilmiş tezgahı, İskandinav tasarımına dayanıyordu. Bu tezgahlar Cranbrook Loom adıyla anılıyor. (Fiely 2006:16)

Resim 6: 12 pedallı dokuma tezgahı ve yerde Saarinen evi için üretilen halı

Marter, Miller,… 1983: 181

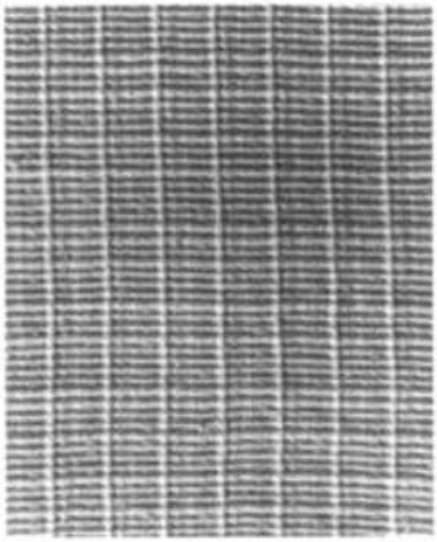
Marianne Strengell Atölyesi

Marianne Strengell Cranbrook Sanat Akademisi'ne eğitmenlik yapmak üzere Booth tarafından davet edilmiş başarılı bir dokuma tasarımcısıdır. Booth'un arkadaşı olan mimar bir baba ve iç mekan tasarımcısı bir annenin kızıdır. Helsinki de bulunan Central School of Industrial Design'dan 1929 yılında mezun olmuş ve Stockholm fuarının hazırlıklarında çalışmıştır. Çok genç olmasına rağmen Barselona (1929), Antwerp (1932), Milan (1933) ve Paris(1937) gibi pek çok uluslararası sergide (fuar) başarılı bulunmuştur. Şubat 1937 yılında ise Cranbrook' a gelerek eğitmenlik dönemine başlamıştır. Kendisine modern tekstil tasarımı ve dokuma eğitmeni olarak Amerikan hükümeti tarafından kalıcı vize verilmiştir. (Marter, Miller, Riordan, Slade, Taragin, Thurman 1983: 193) 1937-1942 yılları arasında Loja Saarinen'in atölyesinde dokuma eğitmeni olarak çalıştıktan sonra Saarinen'in emekli olması sonucunda dokuma atölyesinin başına geçmiştir. Cranbrook Sanat Akademisi'nin kuruluş felsefesine uygun olarak endüstriyle bütünleşen bir sanat eğitiminden yana hareket ederek yirminci yüzyılın önemli tekstil sanatçılarından bazılarına ilham vermeyi başarmıştır.

Resim 7: Pamuk baskılı perdelik kumaş

Marianne Strengell, 1954
Marter, Miller,… 1983: 199

Resim 8: Bezayağı döşemelik kumaş, 1945

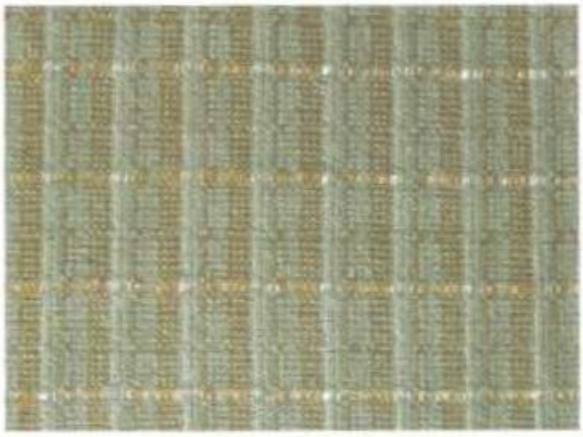
Marianne Strengell, yün-pamuk-rayon-yün-jüt
Marter, Miller,… 1983: 196

Strengel, öğrencilere daha özgür bir atölye ortamı oluşturdu. Öğrencilerin kendi yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak çalışmalar yaptırdı. Loja Saarinen için "iyi dokumak" önemliyken Marianne Strengell için "iyi tasarım" odak noktası olmuştur. Strengell ilk beş yıl Loja Saarinen'nin gözetimi altında çalışmasına rağmen kendi fikirlerini ve eğitim modelini uygulamıştır. Strengell ile birlikte öğrenciler kursiyer statüsünden çıkıp öğrenci statüsüne kavuşmuşlardır. 1939-1940 Cranbrook Akademisi'nin tanıtım broşüründe Strengell'in derslerinde tasarlanan halılar, dökümlü kumaşlar, giysilik ürünler yer almıştır. (Marter, Miller, Riordan, Slade, Taragin, Thurman 1983:196)

Strengell bölüm başkanı olduktan sonra lisans öğrencileri için yeni bir eğitim programı hazırlamıştır. Birinci yılda öğrenciler dokuma tezgahının özelliklerini, çalışma sistemini, tezgahın yapısını öğreniyorlardı. Dokuma malzemelerini, iplikleri, temel dokuma yapılarını el tezgahında uygulama yaparak görüyorlardı. Böylece tasarım yapabilmeleri için gerekli bileşenleri tanımalarına fırsat veriyor dokumanın olanaklarını öğretiyordu.

İkinci yılda öğrencilerden desen tasarımı ve uygulama yapmaları bekleniyordu. Kendi özgün desenlerini yaratmaları gerekiyordu. Taklit desenlerin yapılmasına izin vermiyordu. Ayrıca ikinci yılda tekstil üretiminin ekonomik boyutu hakkında dersler hazırlıyordu. Bir dokumanın maliyeti, ürünün satılması için gerekli mali araştırmanın önemine vurgu yapıyordu. Strengell'a göre bir tasarım, belli bir fiyat aralığında yaratılmış, iyi planlanmış ve icra edilmişse daha iyi satılırdı ve bu nedenle astronomik derecede pahalı bir sanat eserinden daha değerli olurdu. Bir projeyi tasarlarken, Strengell, öğrencilerine mevcut işçilik, hammadde, renk, iklim, son kullanım ve fiyat aralığı dahil olmak üzere tasarımı etkileyen bütün gerçeklerin araştırılması gerektiğini vurgulardı. Bu tür etkenlerin öğrenci çalışmalarında araştırılması ve yer alması, sadece estetik değerlere değil aynı zamanda sıra dışı işçiliğe ve kaliteye de önem veren bir bakış

açısı içerirdi. (Fiely 2006:35) Üçüncü yılda ise öğrencinin tüm dokuma süreçlerine hakim olması, sorunları çözmesi ve gerekli çalışmayı tamamlayacak düzeyde olması beklenirdi.

Resim 9: Bezayağı perdelik Kumaş, Robert D.Sailors, 1953, rayon, lurex

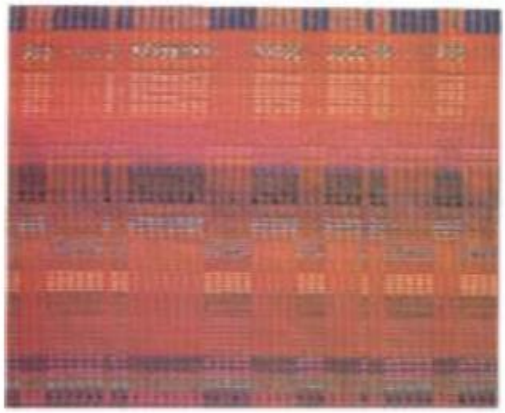
Marter, Miller,… 1983: 202

Strengell'ın bölüm başkanı olduğu 1942 yılında Cranbrook Sanat Akademisi, Michigan Eyaleti'nde yüksek öğretim kurumu olarak kabul edildi. Böylece lisansüstü eğitim programlarına dahil oldu. Strengell'ın dokuma tekniği ve yapısı hakkındaki bilgisi ve deneyimi ona farklı eğitim programları düzenleme fırsatı vermiştir. Kendisi de 1942 yılında State of Michigan da lisansüstü eğitimini tamamladıktan sonra mezun öğrenciler için iki yıllık yüksek lisans programını yönetmiştir. (Fiely 2006:32) Jack Lenor Larsen, Ed Rossbach gibi alanında ünlü tasarımcılar bu yüksek lisans programdan mezun olmuşlardır.

Resim 10: Çözgü boyalı keten kumaş

Jack Lenor Larsen, 1954
Marter, Miller,… 1983: 211

Resim 11: 27 farklı iplikli kumaş, 1956

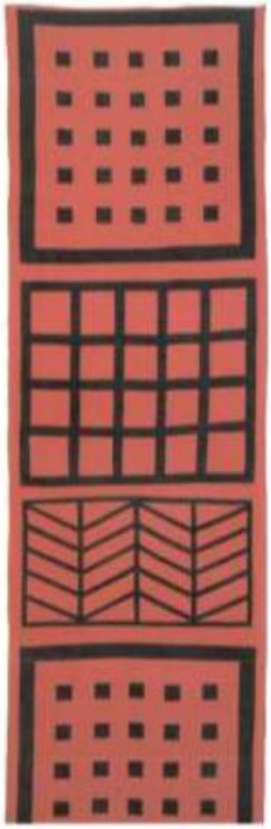
Jack Lenor Larsen, çözgü atlamalı bezayağı dokuma , Marter, Miller,… 1983: 211

Strengell 1961 yılında Cranbrook Sanat Akademisi'ndeki görevinden emekli olana kadar tekstil alanında önemli izler bırakmıştır. Dokuma atölyesinde bölüm başkanı olarak çalıştığı 24 yıl boyunca hem kendi çalışmalarıyla hem de yetiştirdiği öğrencilerle adından söz

ettirmiştir. Robert Sailors, Jack Lenor Larsen ve Ed Rossbach gibi tanınmış tekstil sanatçıları ve tasarımcıları yeteneklerini Cranbrook'da Marianne Strengell ile geliştirmişlerdir.

Larsen iç mekan tasarımında ülkesinin ve dünyanın önemli öncü tasarımcısı oldu. Erken gelen başarıları sayesinde 1953'te Jack Lenor Larsen Incorporated'i kurdu. Anni Albers, Marianne Strengell gibi önceki kuşağın ünlü tasarımcı ve eğitimcilerinden de ilham alarak dünyanın çeşitli bölgelerinde uygulanan dokuma, baskı, boyama tekniklerini incelemenin önemini fark etti. Döneminin teknolojik gelişmelerini de göz ardı etmeyip tasarımlarında kullanabilmek için teknolojik gelişmelerle bağlarını sıkı tuttu. (Acar, 2013:82)

Ed Rossbach ise Cranbrook Sanat Akademisi'ni neden tercih ettiğini başvuru formunda yazarak söyle demiştir. "Neredeyse dört yıllık bir askerlik döneminden sonra, bana iyi bir sosyal çevre sunabilecek öğrenci grubuna dahil olmalıyım. Bunun için sanatın içinde ciddiyetle yoğrulan öğrenciler ve öğretmenleri ile en canlı ve aydınlatıcı çevreyi sunan Cranbrook'u seçtim" . (Marter, Miller, Riordan, Slade, Taragin, Thurman 1983: 205) Rossbach, Marianne Strengell'dan aldığı eğitim ile dokuma yapılarını ve farklı malzemeleri kullanarak çok başarılı bir lif sanatçısı ve akademisyen olmuştur. Kendisi de Strengell gibi Kaliforniya Üniversitesi-Berkeley'de profesör olarak tekstil tasarımı ve sanatları üzerine pek çok ders vermiş alanında önemli tasarımcılar yetiştirmiştir. Ed Rossbach yazdığı "Fiber in the Forties" başlıklı makalesinde Strengell'den bahsederek tekstil tasarımına yaptığı katkılardan söz etmektedir. (Porter, 2014:10)

Resim 12: Perdelik veya döşemelik kumaş prototipi, Bezayağı, pamuk, stencil baskı, Ed Rossbach, 1952-53, Rowe, Stevens 1990: 28,29

Strengell'ın bu alanda kazandırdığı önemli değişimlerden biride, tekstil tasarımı ve uygulama alanlarını kadın mesleği imajından kurtarmasıdır. Başarılı öğrencilerinden anlaşılacağı gibi çok sayıda erkek tekstil tasarımcısı yetiştirmiştir. Kendisi benzer şekilde erkeklerin egemen olduğu üretim alanlarında projeler üretmiştir. Örneğin, iyi bir tekstil tasarımcısı olarak Detroit otomobil endüstrisi için sayısız tasarım projesi geliştirmiş, adı çok geçmese de arabanın iç tasarımlarında ve kumaşların üretilmesinde erkeklerle birlikte görev almıştır. Müşterileri arasında General Motors ve Ford Motor Company bulunmaktaydı.

Ayrıca farklı malzemelerin tekstilde kullanımına yönelik olduğunu düşündüğü reklam kampanyalarında çalışmıştır. Bunlardan biride 1956 yılında Amerikan Aluminum Company (Alcoa)'nin projesidir. Alüminyumun kullanım alanlarının genişletilebilirliğini göstermek için Strengell bir halı tasarlayarak projeye destek vermiştir. (Gifford, Edwards 2015:168)

SONUÇ

Amerika Birleşik Devletleri'nde dönemin sanat anlayışını endüstriye dayalı yeni tasarım geliştirme biçiminde verebilecek bir okulun eksikliği, 1927 yılında Cranbrook Sanat Akademisi'nin açılmasıyla giderilmiş oldu. George Booth'un doğru zamandaki girişimleri ile Avrupa'da epey yol almış modern tasarım bilinci ve eğitimi Amerika'da bu okulla birlikte temellerini atmıştır. Hızla büyümekte olan teknolojik ve estetik yeniliklere açık tekstil endüstrisi için tasarım eğitiminin ve bilincinin genç nesillere aktarılması çok önemliydi. İkinci Dünya savaşından önce kurulan bu okul, savaşın başlamasından sonra yarattığı yıkımla yeni üretim alanlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Atölyenin sahip olduğu teknolojik imkanlar ile pek çok deneysel uygulama ve araştırma Marianne Strengell'ın öncülüğünde farklı dokuma malzemeleriyle buluşmuş, yeni kumaş yapıları ve tasarımlar geliştirilmiştir. Üretilen prototip kumaş örnekleri tekstil tasarımı ve üretimi alanına yeni fikirler sunmuştur. Otomotiv endüstrisinde olduğu gibi özellikli tekstillerin geliştirilmesine olanak tanımıştır. Bu atölye Jack Lenor Larsen ve Ed Rossbach gibi alanında ünlü sanatçılar ve tasarımcılar yetiştirmiştir. Onlarda bu okulun önemini ve sağladığı avantajları kitap, makale, röportaj gibi yöntemlerle tasarım ve endüstri dünyasına ulaştırmışlar, aynı zamanda eğitimci kişilikleri ile edindikleri sanat ve tasarım gücünü, bilgi ve deneyimlerini genç nesillere aktarmışlardır. Cranbrook eğitim felsefesinin verdiği tekstilde tasarım ve sanat üretimine öncülük etmişlerdir.

KAYNAKLAR

Acar, Sedef (2013). Jack Lenor Larsen: İç Mekan Tekstili Tasarımında Bir Öncü, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt.3 Sayı.7, 81-91.

Artun, Ali (2012). *Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi, Estetik Modernizmin Tasviyesi*. İletişim Yayınları, İstanbul

Constantine, M. ve Larsen, J.L.(1972). *Beyond Craft: The Art Fabric.* New York: Van Nostrand Reinhold Company.

Constantine, M. ve Larsen, J.L.(1985). *The Art Fabric: Mainstream.* Japonya: Kodansha International Ltd.

Danchev, Alex (2011). *100 Sanatçı Manifestosu, Fütüristlerden Stuckistlere.* (M. E. Uslu, Çev.) İstanbul: Espas Sanat Kuram Yayınları.

Falino, Jeannine (2011). *Crafting Modernism: Midcentury American Art And Design*, Harry N. Abrams, China.

Fiely, Megan Elisabeth (2006). *"Within A Framework Of Limıiations" Marianne Strengell's Work As An Educator, Weaver, And Designer* https://etd.ohiolink.edu/pg_10?0::NO:10:P10_ETD_SUBID:48386 Erişim:09.11.2018

Forgacs, Eva (2017). *Bauhaus 1919-1933.* (A. Tümertekin, Çev.) İstanbul: Janus Yayıncılık.

Gifford, Barbara Paris ve Edwards, Leslie S. (2015). Feminizing Alcoa Aluminum: Marianne Strengell and the Forecast Rug (1957), *The Journal Of Modern Craft, Vol.8 Issue 2 July, s.176-179 Taylor&Francis*

Held, Shirly.E. (1999). *Weaving A Hand Book of Fiber Art*. Rinehart and Winston, USA.

Marter, John ve Miller, R.Craig ve Riordan, Mary ve Slade, Roy, Taragin, Davira S. ve Thurman, Christa C. M. (1983). *Design in America The Cranbrook Vision 1925-1950.* The Detroit Institude of Arts and The Metropolitan Museum of Art, Harry N. Abrams Incorporated, Japan.

Özay, Suhandan (2001). *Dokuma Resim Sanatı*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları 2599-Sanat Eserleri Dizisi 322, Sistem Ofset Basım Yayın, Ankara

Porter, Jenelle (2014). *Fiber: Sculpture 1960-Present*. The Institude of Contemporary Art/ Boston and Prestel Verlag, China

Rowe, Ann Pollard ve Stevens Rebecca A.T. (1990). *Ed Rossbach-40 Years of Exploration and Innovation in Fiberart*. Lark Books, USA

Smith, Tai (2014). *Bauhaus Weaving Theory, From Feminine Craft To Mode Of Design.* Londra: University of Minnesota Press.

Yaşar, Neslihan (2016). "Lif Sanatının Öncülerinden Ed Rossbach", *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi,* Cilt.6 Sayı.14, 1-16.

Yaşar, Neslihan (2018). "Lif Sanatının Amerika'daki İzler: Sergiler ve Etkinlikler", *Çukurova Üniversitesi 2. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Kitabı,233-241.* http://sanatarastirmalari.com/assets/2.sanatarastirmalarikatalogsmall.pdf, Erişim:07.11.2018

http://www.nytimes.com/1984/04/08/magazine/the-cranbrook-vision.html?pagewanted=all Erişim:09.11.2018

https://archive.org/details/artinindustry00rich_0/page/14 Erişim:05.11.2018

https://cranbrookartmuseum.org/tours/saarinen-house/ Erişim:07.11.2018